

УДК 027.53(477.82)
ORCID iD 0000-0002-4398-560X

О. Бундак

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЄЗНАВЧОГО ВІДДІЛУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ПАМ'ЯТІ

У статті здійснено комплексний аналіз інформаційного потенціалу краєзнавчого відділу Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки як регіонального центру збереження, систематизації та популяризації документальної спадщини Волині в контексті формування історичної пам'яті та національної ідентичності. Обґрунтовано, що бібліотека функціонує не лише як сховище документів, а як важливий соціокультурний інститут, який забезпечує трансляцію історичного досвіду, міжпоколінну передачу знань і консолідацію громади навколо спільного історико-культурного наративу.

Проаналізовано склад і структуру фондів відділу, що включають наукові, довідкові, малотиражні та локальні видання, матеріали місцевих установ, а також персональні колекції видатних діячів регіону. Визначено, що саме такі документи виступають ключовими носіями регіональної пам'яті, оскільки фіксують події та факти місцевої історії, які часто не відображені у загальнонаціональних джерелах. Особливу увагу приділено ролі паперових каталогів, картотек та електронного каталогу «Краєзнавство», що забезпечують ефективний пошук інформації та інтеграцію ресурсів у сучасний інформаційний простір.

Охарактеризовано можливості офіційного вебсайту бібліотеки, електронних баз даних, цифрових колекцій, віртуальних виставок і міжрегіональних проєктів як інструментів розширення доступу до історико-краєзнавчих матеріалів. Висвітлено значення партнерської взаємодії бібліотеки з науковцями та громадськими краєзнавчими організаціями у проведенні конференцій, виставок, виданні бібліографічної продукції та реалізації просвітницьких ініціатив, що сприяють актуалізації джерел і формуванню колективної пам'яті громади.

Зроблено висновок, що діяльність відділу забезпечує комплексне збереження історико-культурної спадщини Волині та відіграє вагомий роль у формуванні історичної свідомості суспільства.

Ключові слова: краєзнавство, бібліотека, історична пам'ять, документальна спадщина, національна ідентичність, інформаційні ресурси, електронний каталог, цифровізація, бібліографія, Волинь, регіональна культура.

DOI 10.34079/2518-1343-2026-16-31-18-31

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

Наукова новизна дослідження полягає в розгляді краєзнавчого відділу Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки як інформаційної платформи пам'яті та інструменту конструювання регіональної ідентичності в умовах цифрової трансформації.

Актуальність. У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства та посилення уваги до збереження історичної пам'яті зростає роль бібліотек як центрів акумуляції регіональних інформаційних ресурсів. Краєзнавчі підрозділи виступають важливими осередками формування національної ідентичності через збереження та популяризацію локальної документальної спадщини. У цьому контексті дослідження інформаційного потенціалу краєзнавчого відділу Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки є своєчасним і практично значущим.

Мета. Проаналізувати інформаційний потенціал краєзнавчого відділу бібліотеки, визначити його ресурсні, організаційні та комунікаційні можливості у процесі формування національної ідентичності та історичної пам'яті регіону.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Діяльність бібліотечних установ була і залишається предметом дослідження науковців, бібліографів та спеціалістів відповідних галузей знань та висвітлення їх результатів у наукових збірниках, матеріалах конференцій та фахових виданнях: «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток бібліотечної справи в краї» (Минуле і сучасне Волині та Полісся, 2005), «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років» (Минуле і сучасне Волині та Полісся, 2015), «Бібліотеки в контексті національного відродження та утвердження державності» (Бібліотеки в контексті національного відродження та утвердження державності, 2025). «Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» – щорічне видання, яке містить наукові довідки і списки джерел про визначні події історії та життя діячів Волині, що пов'язані з регіональною пам'яттю та ідентичністю (Календар, 2025). Ряд наукових розвідок присвячено питанням ідентичності та національної свідомості, що є вагомим складовою формування та збереження історичної пам'яті (Зерній, 2008; Бундак та Понедельник, 2024; Бундак, 2024; Бундак та Петрович, 2023).

Виклад основного матеріалу. Суспільне значення документа у формуванні історичної пам'яті особливо виразно проявляється у діяльності краєзнавчих відділів бібліотек, оскільки саме вони акумулюють локально орієнтовані інформаційні ресурси, що відображають історичний розвиток регіону, культурну спадщину та соціальну динаміку територіальних громад. У цьому контексті краєзнавчий відділ ВОУНБ імені Олени Пчілки виступає важливим осередком збереження, систематизації та популяризації документальної пам'яті Волині.

Документні ресурси відділу формуються за принципом комплексного відображення історії краю, що охоплює різні типи документів і різні канали доступу до них. Такий підхід забезпечує багаторівневе представлення історичної пам'яті – від традиційних паперових носіїв до електронних інформаційних ресурсів.

Важливою складовою інформаційної інфраструктури краєзнавчого відділу залишаються паперові бібліотечні каталоги та картотеки. Незважаючи на активний розвиток цифрових технологій, вони й надалі відіграють значну роль у систематизації локальних документів, особливо тих, що не відображені в електронному каталозі або мають обмежений доступ.

У краєзнавчому відділі створений зведений краєзнавчий каталог, який складається з наступних розділів: систематичний, топографічний, бібліографічний.

Саме тут зберігаються алфавітні, систематичні та тематичні картотеки, присвячені історії населених пунктів Волині, персоналіям, визначним подіям, культурним і освітнім процесам. Такі каталоги формувалися впродовж десятиліть і сьогодні мають самостійну джерельну цінність, оскільки містять бібліографічні відомості про малотиражні, регіональні та рукописні матеріали.

Паперові каталоги виступають не лише засобом пошуку інформації, а й своєрідним історичним документом, що відображає етапи формування бібліотечного

фонду та зміну наукових пріоритетів у краєзнавчих дослідженнях. Таким чином, вони є важливим елементом документальної пам'яті самої бібліотеки.

Суттєвого значення у формуванні історичної пам'яті набуває електронний каталог Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки, який забезпечує віддалений доступ користувачів до краєзнавчих ресурсів. Оцифрування бібліографічної інформації значно розширює аудиторію споживачів краєзнавчого контенту та інтегрує регіональну історію у загальноукраїнський інформаційний простір.

Електронний каталог містить бібліографічні описи книг, статей, збірників, періодичних видань та аналітичні записи з краєзнавчої тематики. Це дозволяє користувачам здійснювати тематичний, персональний та хронологічний пошук, що є надзвичайно важливим для науковців, здобувачів освіти і дослідників.

Працівники відділу краєзнавчої діяльності систематично здійснюють роботу з наповнення електронного каталогу «Краєзнавство», який станом на 01 травня 2025 року налічує 47 615 бібліографічних записів (Хомяк, 2025, с. 255).

Робота з електронним каталогом «Краєзнавство» здійснюється за кількома ключовими напрямками: опрацювання та відбір поточних видань і ретроспективних джерел; формування бібліографічних записів на книги, збірники та періодичні видання; редагування та уточнення бібліографічної бази даних.

Електронний каталог суттєво розширює можливості доступу до краєзнавчої інформації. Використання сучасних інформаційних технологій забезпечує користувачам швидкий та зручний пошук необхідних матеріалів за різними параметрами, зокрема за автором, назвою документа, предметними й географічними рубриками, персоналіями, місцем та роком видання, а також назвою видавництва. Е-каталог оптимізує пошук, завдяки якому інформацію можливо знайти за різними категоріями: предметна, географічна, ключові слова, персоналії тощо. Електронний каталог значно спрощує інформаційний пошук і сприяє більш широкому використанню джерельної бази під час наукових досліджень, зокрема в історичних роботах, студентських проєктах та магістерських дослідженнях.

Окреме значення має поєднання традиційних та електронних форм обліку документів. Така інтеграція забезпечує безперервність історичної пам'яті: документи минулих десятиліть не втрачають актуальності, а сучасні інформаційні технології сприяють їх новому осмисленню.

Важливим інформаційно-комунікаційним майданчиком для представлення краєзнавчих ресурсів є офіційний сайт Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки (Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки, б.д.а.). Через вебресурс користувачі отримують доступ до електронного каталогу, тематичних розділів, цифрових виставок, бібліографічних матеріалів та інформації про краєзнавчі проєкти. Сайт бібліотеки виконує функцію сучасного інструменту трансляції історичної пам'яті, адже дозволяє представити локальну історію у відкритому публічному просторі. Завдяки цьому краєзнавча інформація перестає бути доступною лише вузькому колу дослідників і стає частиною колективної культурної пам'яті громади.

У розділах сайту містяться дані про відділ краєзнавчої роботи, зокрема про його завдання, фонди, тематичні добірки та каталоги. Це полегшує доступ до краєзнавчих матеріалів і формує точку входу для науковців, дослідників та широкої читацької спільноти.

На сайті представлено «Старе місто» (Луцьк) у цифровому форматі. З нагоди 40-річчя заснування історико-культурного заповідника республіканського значення в історичній частині Луцька (1985 р.) громадський діяч і журналіст Василь Ворон ініціював представлення у цифровому форматі публікацій, що виходили на сторінках обласної молодіжної газети у 1983–1985 роках та в подальші періоди (Цифровий

формат публікацій обласної молодіжної газети, 1985). Слід відзначити, що ця ініціатива була і залишається одним із вагомих здобутків краєзнавчого відділу в галузі оцифрування.

Адже в умовах цифрової трансформації особливого значення набуває переведення документних ресурсів у зручний для користування електронний формат із застосуванням інформаційних технологій. Реалізація цього завдання здійснюється шляхом оцифрування документів – технологічного процесу, що забезпечує перетворення паперових носіїв в електронні аналоги. Такий підхід не лише сприяє формуванню сучасного інформаційного простору, а й виконує важливу функцію збереження бібліотечних фондів, у складі яких перебувають як масові, так і особливо цінні примірники, що потребують спеціальних умов зберігання, створення яких не завжди є можливим у традиційному форматі.

Саме в цьому контексті бібліотека реалізує свою меморіальну функцію, що полягає у збереженні національного інтелектуального ресурсу, сформованого впродовж тривалого історичного періоду еволюційного розвитку суспільства (Масиленко, 2017). Вагоме значення при цьому має техніко-технологічний аспект, оскільки від якості процесу оцифрування безпосередньо залежить рівень доступності документа для читання та повноцінного використання тими категоріями користувачів, для яких відповідна інформація є актуальною.

Окрім зазначеного, актуальною залишається проблема забезпечення фізичної безпеки документів. Зокрема, під час роботи з фондами негативний вплив можуть мати джерела штучного освітлення, лампи яких створюють ультрафіолетове випромінювання, що поступово руйнує папір і фарбовий шар, прискорюючи процеси старіння документів.

З огляду на те, що створення цифрових копій документів є фінансово та часово затратним процесом, виникає необхідність у чіткому відборі матеріалів, які підлягають першочерговому оцифруванню. Як правило, для цього здійснюється аналіз читацького попиту, вивчаються інформаційні запити користувачів, визначаються пріоритетні тематичні напрями та окреслюється коло документів, що потребують подальшої цифрової обробки.

Водночас процес оцифрування має здійснюватися з обов'язковим дотриманням вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до якого існує низка обмежень та особливих умов використання документів, що перебувають під правовим захистом держави (Закон України № 3792-ХІІ, ВР). Отже, попри зовнішню простоту загального алгоритму дій, практична реалізація цифровізації супроводжується низкою суттєвих труднощів, серед яких варто виокремити: відсутність аналітичних підрозділів або фахівців, здатних здійснювати професійний відбір документів для першочергового оцифрування; недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, необхідного для створення високоякісних цифрових копій; обмежене фінансове фінансування; дефіцит кваліфікованих кадрів, спроможних оперативно й коректно реалізувати всі етапи процесу оцифрування; нестача спеціалізованого програмного забезпечення для системної обробки, зберігання та підтримки електронних копій документів.

З огляду на це, хочемо відзначити, що наприклад Рівненська ОУНБ має відповідний штат та обладнання: чотири працівники, які здійснюють відбір та оцифрування документів, спеціальні сканери тощо.

За рахунок гранту голови Рівненської обласної державної адміністрації та голови Рівненської обласної ради у сфері літератури, театрального, музичного, образотворчого мистецтва, хореографії, народної творчості та кінематографії на створення й реалізацію творчих проєктів у бібліотеці реалізовано проєкт «Цифрова

пам'ять Рівного: створення онлайн-платформи «Рівне та рівняни у фотографіях»» (Рівненська ОУНБ, б.д.а). Проєкт спрямований на цифрове збереження історії міста та його мешканців через оцифрування світлин із родинних архівів рівнян – від кінця XIX століття до початку XXI століття – та їх подальше представлення на бібліотечній електронній платформі. До проєкту залучено понад 2000 фотографій із сімейних архівів рівнян, які репрезентують багатогранність життя міської спільноти в різні епохи. Створений у форматі відкритого доступу ресурс слугуватиме засобом збереження історичної пам'яті, джерелом інформації та інструментом освітньо-просвітницької діяльності. Цифрові колекції Рівненської ОУНБ розміщені на сайті бібліотеки (Рівненська ОУНБ, б.д.б).

Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки, на жаль наразі не має матеріальної можливості здійснювати оцифрування документів, так як немає спеціального сканера і фахівця, який буде займатися таким видом діяльності.

Варто зазначити, що бібліотека як головна книгозбірня регіону має універсальний фонд, який налічує сотні тисяч примірників друкованих та електронних видань; цей фонд формується й підтримується з урахуванням потреб регіональної громади у документах різного характеру.

Фонди краєзнавчого відділу ВОУНБ імені Олени Пчілки мають комплексний характер і охоплюють документи різних типів та періодів. До них належать наукові та науково-популярні видання, статистичні матеріали, довідники, збірники конференцій, матеріали місцевих органів влади, видання громадських організацій, а також література з історії населених пунктів області.

Особливу цінність становлять малотиражні та локальні видання, які не надходять до загальнонаціональних бібліотечних фондів. Саме такі документи є ключовими носіями регіональної історичної пам'яті, оскільки фіксують події місцевого значення, що часто залишаються поза увагою загальнодержавної історіографії.

Значне місце у фондах краєзнавчого відділу займають персональні бібліотечні фонди, сформовані на основі матеріалів про діяльність відомих діячів Волині. Такі колекції містять книги, статті, архівні матеріали, бібліографічні довідки, фотодокументи та публікації, присвячені науковцям, письменникам, краєзнавцям, педагогам і культурним діячам регіону.

Персональні фонди є вгомою часткою відділу включать в себе: персональні речі, рукописи, видані матеріали тощо. Серед них – персональний фонд Ігоря Павлюка, Мирослава Стефанишина, Юрія Войнаровського.

Такі фонди є важливою частиною фондів, оскільки саме через персоніфіковані документи історична пам'ять стає конкретною й емоційно значущою. Вони не лише представляють індивідуальний історичний досвід, а й формують цілісну картину культурного життя Волині в різні історичні періоди.

Персональні колекції відіграють важливу роль у процесі формування історичної пам'яті, оскільки дозволяють осмислювати історію через конкретні постаті. Саме персоніфікація робить історичну пам'ять емоційно значущою та доступною для сприйняття різними поколіннями.

Такі зібрання активно використовуються під час підготовки наукових публікацій, курсових і магістерських робіт, біобібліографічних покажчиків та просвітницьких заходів. У цьому аспекті документ стає не лише носієм інформації, а й інструментом міжпоколінної передачі культурного досвіду.

Складовою частиною фонду краєзнавчого відділу є персональні бібліотечні колекції, представлені прізвищами виданих волинян: П. Наумчука, Ю. Покальчука, З. Пахолок, Г. Стельмашук, М.Герця.

У регіональному контексті вагоме значення має співпраця бібліотек з громадськими краєзнавчими організаціями, зокрема Волинською обласною організацією Національної спілки краєзнавців України (ВООНСКУ).

ВООНСКУ як об'єднання науковців, краєзнавців і дослідників сприяє актуалізації історичних джерел, проведенню науково-дослідної та просвітницької діяльності щодо історичного минулого регіону. Взаємодія бібліотеки та краєзнавчої спілки проявляється в організації спільних виставок, науково-практичних конференцій, виданні історико-краєзнавчих матеріалів та каталогів, що безпосередньо формують суспільну пам'ять про історію Волині.

Цей тип співпраці підтверджено на прикладі інших регіонів: зокрема, бібліотеки координують свою роботу з обласними організаціями Національної спілки краєзнавців, що сприяє розширенню наукових проєктів, краєзнавчих ініціатив і доступу до інформації, яка є важливою для місцевої історичної пам'яті та ідентичності.

Такі партнерські взаємини передбачають напрацювання спільних планів з оцифрування місцевих джерел, проведення краєзнавчих читань, видання регіональних історичних збірок і проведення історичних годин у співпраці з бібліотеками, що сприяє глибинному вивченню історичного контексту, встановленню культурних і громадських зв'язків і формуванню суспільної пам'яті через документ.

В електронному каталозі краєзнавчого відділу бібліотеки окремо виділена база краєзнавців, де розміщено різноплановий матеріал по рубрикам: визначні краєзнавці Волині, каталоги робіт, матеріали конференцій краєзнавчого характеру, фотодокументи, публікації про краєзнавців тощо.

Виокремимо найвагоміші, на нашу думку, сучасні форми взаємодії між ВОУНБ імені Олени Пчілки, де вагому роль відіграє саме краєзнавчий відділ бібліотеки, та ВООНСКУ включають:

1. Спільні науково-освітні заходи – історичні години, краєзнавчі читання та лекції, пленерні зустрічі та виставки з історії Волині. Такі заходи сприяють не лише передачі знань про минуле, а й створюють платформу для обговорення та осмислення історичного досвіду у сучасному суспільстві. Серед перших спільних заходів слід назвати міжнародну науково-практичну конференцію «Олена Пчілка і Волинь» (1999 р.). Прикладом є історична година до Дня Соборності України «З'єднані серцем і землею: шлях України до Соборності», під час якої поєднувалися різні форми подання документальної інформації: демонстрація відеоматеріалів, зачитування поетичних творів, представлення архівних фактів та експонування книжкової виставки «Соборна Україна: сила єдності крізь століття». Серед останніх – 12 листопада 2025 р. Історична година «Європейський з'їзд монархів 1429 року в Луцьку: крізь призму століть», присвячена одній із найвизначніших подій з минулого нашого краю – з'їзду європейських монархів у Луцьку 1429 року (Європейський з'їзд, 2025). Такі заходи створюють емоційно-сміслову середовище, у якому документ сприймається не лише як джерело інформації, а як носій пам'яті, національного досвіду та символ історичної тяглості.

2. Виставкова діяльність – організація тематичних книжкових виставок, презентацій документальних видань, що висвітлюють регіональні теми історії, культури та пам'яті. Ці виставки виконують просвітницьку функцію, сприяють залученню широкого загалу до вивчення історичних джерел і розширенню інформованості громадськості.

3. Електронні інформаційні ресурси – напрацювання та публікація електронних баз даних, краєзнавчих каталогів та онлайн-довідників, що роблять регіональні історичні джерела доступними для дослідників і громадськості. Бібліотеки, працюючи з краєзнавцями, активно ведуть проєкти оцифрування місцевих історичних

документів, що зміцнює інформаційно-комунікаційний простір пам'яті й наукового обміну.

4. Видання наукових та довідкових матеріалів – співпраця у виданні історичних збірників, місцевих історичних нарисів, каталогів документів, що стають основою для подальших досліджень і викладання історії краю (КраєЗнавці, б.д.д.). Серед них – «Календар знаменних і пам'ятних дат», щоквартальний бібліографічний показник «література про Волинську область», персональні біобібліографічні показники видатних краян (Календар, 2024).

5. Віртуальні виставки є сучасним інформаційно-аналітичним продуктом і водночас наочною формою онлайн-бібліотечного сервісу (Віртуальні виставки. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, б.д.б.). Вони становлять важливу складову наповнення бібліотечного вебсайту, сприяють формуванню позитивного іміджу установи, презентації її інформаційних ресурсів, зокрема рідкісних і цінних документів, а також залученню нових користувачів. І саме відділ краєзнавчої роботи щорічно здійснює підготовку віртуальних виставок, присвячених актуальним темам, що мають пізнавальну, культурну та освітню значущість. Такі інформаційні продукти є невід'ємною частиною електронних ресурсів бібліотеки та ефективним засобом популяризації краєзнавчого фонду серед широкого кола користувачів.

На вебресурсах бібліотеки представлено низку тематичних віртуальних виставок. Зокрема, виставка «Волинь – моя маленька Батьківщина» знайомить користувачів з історичною та культурною спадщиною Волинського краю; «Луцьк мовою древніх і сучасних книг» репрезентує образ міста крізь призму друкованих джерел різних історичних періодів. Значну частину експозицій становлять виставки, присвячені окремим персоналіям, зокрема І. Ольшевському – письменнику, публіцисту та журналісту; Н. Горик – поетесі, заслуженій працівниці культури України; В. Зінкевичу – відомому естрадному співакові, народному артисту України. Окремі віртуальні проекти тематично спрямовані на висвітлення історичних подій і національно-патріотичної проблематики, серед яких «Волиняни у боротьбі за незалежність», приурочена до Дня Державного Прапора України, а також «З'їзд монархів у Луцьку 1429 року: історія, що об'єднала континент» та інші.

Ці форми взаємодії сприяють зміцненню суспільної пам'яті через документ, адже кожна з них не лише репрезентує історичні факти, а й створює суспільно значущі тексти та джерела, які використовуються в наукових дослідженнях, навчальній діяльності та культурних практиках.

Окремо слід відзначити багаторічну та плідну співпрацю Геннадія Васильовича Бондаренка – відомого волинського краєзнавця, історика, волинезнавця, кандидата історичних наук – із краєзнавчим відділом ВОУНБ імені Олени Пчілки та бібліотекою загалом. Його наукова й громадська діяльність тісно пов'язана з процесами збереження регіональної історичної пам'яті, а бібліотека у цьому контексті виступала і продовжує виступати ключовим майданчиком для презентації, поширення та збереження краєзнавчих документів.

Саме бібліотека як соціокультурна інституція забезпечує системну репрезентацію різнопланових матеріалів краєзнавчого характеру – наукових досліджень, документальних збірників, бібліографічних показників, періодичних видань, мемуарної та публіцистичної літератури. Ці ресурси формують інформаційну основу для збереження історичної пам'яті Волинського краю та сприяють її трансляції наступним поколінням, що відповідає сучасним концепціям документної пам'яті та культурної спадщини.

Активна участь Г. Бондаренка у презентаціях наукових розвідок, зустрічах з читачами, круглих столах та конференціях, що відбувалися на базі Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки, сприяла формуванню сталого інтересу громадськості до регіональної історії. Про це свідчать матеріали офіційного сайту бібліотеки, де систематично висвітлюється участь науковців і краєзнавців у заходах краєзнавчого спрямування (Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки, б.д.а).

Вагомим внеском у розвиток краєзнавчого руху стало започаткування та проведення на Волині краєзнавчих читань, присвячених постаті Лесі Українки. Ця ініціатива, реалізована за участі Геннадія Бондаренка, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти та обласної бібліотеки, з часом набула всеукраїнського, а згодом і міжнародного статусу. Матеріали цих читань стали важливим джерелом осмислення творчої спадщини Лесі Українки в контексті історії, культури та духовного розвитку України.

Підтвердженням значущості даного наукового напрямку є численні публікації матеріалів конференцій, які представлені як у фондах Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки, так і в електронних репозитаріях, зокрема у збірниках «Леся Українка і Волинь», що неодноразово перевидавалися та використовуються в науково-дослідній і освітній діяльності (Літвіцька, 2021).

Важливо зазначити, що діяльність Геннадія Бондаренка тісно пов'язана з Волинською обласною організацією Національної спілки краєзнавців України, члени якої активно співпрацюють із краєзнавчим відділом бібліотеки. Саме в бібліотечному просторі відбуваються презентації нових видань, обговорення результатів наукових досліджень, публічні лекції та тематичні заходи, спрямовані на актуалізацію локальної історії. Наприклад, починаючи з 2014 року на базі бібліотеки відбувається презентація книг волинських краєзнавців Дем'янюка О. та Гулька Г. «Волинський пантеон: Схід-2014», включно по 2019 рік (Дем'янюк, та Гулько, 2015).

Краєзнавчий відділ ВОУНБ імені Олени Пчілки відіграє координаційну роль у взаємодії бібліотеки з науковою та громадською спільнотою регіону. Щорічно тут організовуються заходи краєзнавчого характеру: історико-краєзнавчі читання, ювілейні вечори, книжкові та документальні виставки, презентації наукових і публіцистичних праць, що висвітлюють історію Волині та її видатних постатей. Інформація про ці заходи регулярно оприлюднюється у звітах бібліотеки та на офіційних інформаційних ресурсах.

Таким чином, співпраця Г. Бондаренка з краєзнавчим відділом ВОУНБ імені Олени Пчілки є прикладом ефективної взаємодії науковця та бібліотечної установи у справі збереження історичної пам'яті. Через документ, наукову публікацію, публічний захід і бібліотечний простір відбувається формування регіональної ідентичності, популяризація історичної спадщини та забезпечення безперервності історико-культурної традиції Волинського краю.

Важливим напрямом роботи краєзнавчого відділу є створення бібліографічної продукції: покажчиків, списків літератури, інформаційних оглядів та краєзнавчих календарів. Бібліографія в цьому випадку виступає не лише допоміжним елементом, а самостійним документом історичної пам'яті.

Бібліографічні видання систематизують відомості про історію краю, сприяють збереженню знань про події, дати та персоналії, а також формують цілісне уявлення про розвиток регіону. Через бібліографічну діяльність здійснюється інтелектуальна інтерпретація документального масиву, що значно підвищує його суспільну цінність. Краєзнавчий відділ активно займається створенням бібліографічних посібників, покажчиків і списків літератури, які систематизують інформацію про локальні публікації з історії краю і полегшують навігацію по джерельних масивах (Масиленко,

2017). Такі посібники часто доступні як у паперовому, так і в електронному форматі на сайті бібліотеки. (Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, б.д.а).

Бібліографічні матеріали не лише фіксують фактичні дані, але й виконують інтерпретаційну роль – вони допомагають структурувати знання про локальний історичний розвиток і забезпечують наукову основу для подальших досліджень.

Суттєвим елементом сучасної взаємодії бібліотеки та громадських організацій є розвиток цифрових ресурсів. Значне місце у цьому процесі посідає електронна бібліотека та база даних «Історична Волинь», що функціонує в межах міжрегіонального бібліотечного консорціуму. Інтернет-ресурс «Історична Волинь» функціонує як регіональна електронна бібліотека, що формується фахівцями Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки та займає вагомe місце серед краєзнавчих інформаційних ресурсів, присвячених території Великої Волині (Історична Волинь).

Електронний ресурс містить: цифрові копії документів; бібліографічні описи; матеріали з історії Волині; краєзнавчі дослідження; інформацію про визначні події та постаті краю. Завдяки електронному формату документ виходить за межі фізичного простору бібліотеки та стає доступним широкому колу користувачів, що значно посилює його суспільну значущість.

З 2007 р. ВОУНБ імені Олени Пчілки долучена до реалізації проєкту «Історична Волинь». Основним завданням проєкту є формування бібліографічної бази даних та бази повнотекстових електронних документів, що репрезентують історико-культурну спадщину Волині, а також забезпечення відкритого доступу до цих ресурсів через мережу Інтернет. До створення інформаційного масиву залучено джерельні фонди обласних універсальних наукових бібліотек Житомира, Луцька, Рівного, Тернополя, Хмельницького, а також матеріали обласних краєзнавчих музеїв.

Структура сайту «Історична Волинь» охоплює кілька основних розділів. Зокрема, електронні каталоги містять бібліографічні записи документів від найдавніших часів до сучасності, незалежно від мови, місця та року видання, які висвітлюють різні аспекти суспільно-політичного, економічного й культурного розвитку історичної Волині. У розділі «Читальна зала» представлено повнотекстові електронні версії наукової літератури, а також рідкісні й цінні видання. Розділ «Дослідники Великої Волині» акумулює відомості про науковців, діяльність яких пов'язана з вивченням регіону. Оперативна інформація про визначні історичні події, культурне життя та нові надходження документів подається в розділі «Новини». Окремі тематичні масиви представлені у «Відеотеці», що містить відеоматеріали різних історичних періодів, та у «Фотогалереї», де зібрано фотодокументи, пов'язані з історією Волині.

Працівники відділу краєзнавчої роботи здійснюють активне наповнення електронної бази даних «Історична Волинь». Робота ведеться за кількома основними напрямками: опрацювання поточних документів; пошук, аналіз і відбір ретроспективної інформації; створення бібліографічних записів на книги, збірники та періодичні видання; редагування бібліографічної бази даних; виявлення й добір повнотекстових матеріалів; аналітична обробка електронних документів; формування фотоколекцій (персоналії, історичні події, архітектурні пам'ятки тощо), їх сканування та опис; поповнення інформації у розділі «Новини»; налагодження й розвиток співпраці з установами, організаціями – фондоутримувачами документів, а також з окремими авторами (Хомяк, 2025).

Висновки. Отже, документні ресурси та інформаційні інструменти краєзнавчого відділу ВОУНБ імені Олени Пчілки відіграють ключову роль у формуванні історичної пам'яті регіону. Поєднання паперових і електронних каталогів, функціонування

офіційного вебсайту, наявність персональних бібліотечних колекцій, системна робота з фондами та бібліографічною продукцією забезпечують комплексне збереження й актуалізацію краєзнавчої спадщини Волині. У сучасних умовах бібліотека виступає не лише місцем зберігання документів, а повноцінним соціальним інститутом пам'яті, що формує історичну свідомість суспільства та сприяє збереженню культурної тяглості регіону.

Бібліографічний список

- Бібліотеки в контексті національного відродження та утвердження державності, 2025. *Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 85-річчю від дня заснування ВОУНБ імені Олени Пчілки*. м. Луцьк, 03 черв. 2025 р. Луцьк : Терен, 282 с.
- Біобібліографічний покажчик «Наталія Юхимівна Пушкар», 2012. / упоряд. А. А. Понагайба. Луцьк : Волин. старожитності. 152 с.
- Бундак, О.А. 2024. Мова – форма вербалізації повсякденного досвіду, практичної діяльності, духовних надбань, фактор духовності нації. *Культурологічний альманах*, 1. с. 86-93. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.10>
- Бундак, О.А. та Петрович, В.В. 2023. Історична інформація як джерело формування національної самосвідомості. *Культурологічний альманах*, 2. с. 110-115. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.14>
- Бундак, О.А. та Понедельник, Л.А. 2024. Формування української ідентичності: теорія та практика сучасності. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки*, 2. с. 51-60. <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2024-2-51-59>
- Віртуальні виставки. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, б.д.б. [онлайн] Доступно: <http://ounb.lutsk.ua/?page_id=1772> [Дата звернення 16 травня 2025].
- Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, б.д.а. Офіційна сторінка. [онлайн] Доступно: [Дата звернення 16 травня 2025].
- Дем'янюк, О. та Гулько, Г. Волинський пантеон: Схід-2014, 2015. Луцьк: ПП Іванюк В.П. 60 с.
- Європейський з'їзд монархів 1429 року в Луцьку: крізь призму століть, 2025. Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки, б.д.с. Офіційна сторінка у Facebook. [онлайн] Доступно: <<https://www.facebook.com/lirol.edu/posts/12-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D0%B0-2025-%>> [Дата звернення 12 травня 2025].
- Закон України Про авторське право і суміжні права № 3792-ХІІ, 1993. *Верховна рада України*, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/go/3792-12#Text>> [Дата звернення 12 травня 2025].
- Зерній Ю. 2008. Взаємозв'язок історичної пам'яті та національної ідентичності. *Політичний менеджмент*, 5. С. 104-115. [онлайн] Доступно<https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zernii_vzaiemozviazok.pdf> [Дата звернення 16 червня 2025].
- Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань, 2017. Монографія. / В. О. Масиленко та ін. Київ, 410 с.
- Історична Волинь. [онлайн] Доступно<<https://www.istvolyn.info/>> [Дата звернення 12 травня 2025].
- Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2025 рік, 2024. / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Н. Д. Хомяк. Луцьк : Терен. 172 с.
- КраєЗнавці. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, б.д.д. Офіційна сторінка. [онлайн] Доступно

- <https://kraeznavchiy.blogspot.com/p/blog-page_26.html> [Дата звернення 16 травня 2025].
- Літвіцька, Л. 2021. Як на Волині відзначають 150-річчя Лесі Українки. [онлайн] Доступно<<https://suspilne.media/lutsk/97970-ak-na-volini-vidznacat-150-ricca-lesi-ukrainki/>>[Дата звернення 12 травня 2025].
- Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років, 2015. *Матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки*, 54. Луцьк, 2015. 180 с.
- Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток бібліотечної справи в краї, 2005. *Матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки*. Луцьк, 134 с.
- Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека, б.д.а. Цифрова пам'ять Рівного: створення онлайн-платформи «Рівне та рівняни у фотографіях». [онлайн] Доступно<<https://libr.rv.ua/articles/114#gsc.tab=0>>[Дата звернення 16 травня 2025].
- Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека. б.д.б. Офіційна сторінка. [онлайн] Доступно<<https://collections.lib.rv.ua/>>[Дата звернення 16 травня 2025].
- Хомяк, Н. Д. 2025. Електронні краєзнавчі ресурси Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки: нові можливості для бібліотечно-інформаційної діяльності. *Бібліотеки в контексті національного відродження та утвердження державності: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 85-річчю від дня заснування ВОУНБ імені Олени Пчілки*. с. 253-261.
- Цифровий формат публікацій обласної молодіжної газети. 2017. [онлайн] Доступно: <https://drive.google.com/drive/folders/1z1hB3cuRWglP-j2S12ZIH7pBbrwnxIjk?usp=drive_link> [Дата звернення 12 травня 2025].

References

- Biblioteky v konteksti natsionalnoho vidrozhennia ta utverdzhennia derzhavnosti, 2025. *Materials of the scientific-practical conference, dedicated to the 85th anniversary of the foundation of the Olena Pchilka State University of Natural Sciences*. Lutsk, June 3, 2025. Lutsk: Teren, 282 p.(in Ukrainian)
- Biobibliohrafichnyi pokazhchyk «Nataliia Yukhymivna Pushkar», 2012. / Compiled by A. A. Ponagaiba. Lutsk: Volyn. Antiquities. 152 p. (in Ukrainian)
- Bundak, O. 2024. Mova – forma verbalizatsii povsiakdennoho dosvidu, praktychnoi diialnosti, dukhovnykh nadban, faktor dukhovnosti natsii [Language is a form of verbalisation of everyday experience, practical activity, spiritual achievements, and a factor in the spirituality of a nation]. *Kulturolohichniy almanakh*, 1 (9). pp. 86-93. URL:<https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac> DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.10> (in Ukrainian)
- Bundak, O. and Petrovych V. 2023. Istorychna informatsiia yak dzherelo formuvannia natsionalnoi samosvidomosti [Historical information as a source of national identity formation]. *Kulturolohichniy almanakh*, 2 (26). pp. 110-115. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.14>(in Ukrainian)
- Bundak, O. and Poniedielnyk, L. 2024. Formuvannia ukraïnskoi identychnosti: teoriia ta praktyka suchasnosti [Formation of Ukrainian identity: theory and practice of modernity]. *Bulletin of Cherkasy University. Series: Historical Sciences*, 2. pp. 51-60. <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2024-2-51-59>(in Ukrainian)

- Virtualni vystavky. Volynska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Oleny Pchilky, n.d.a. [Official website]. [online] Available at: [Accessed 16 may 2025]. (in Ukrainian).
- Volynska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Oleny Pchilky, n.d.a. Ofitsiina storinka [Official website]. [online] Available at: [Accessed 16 may 2025]. (in Ukrainian).
- Demianiuk, O. and Hulko, H. 2015. Volynskiy panteon: Skhid-2014 [Volynskiy pantheon: Skhid-2014]. Lutsk: PP Ivanyuk V.P. 60 p. (in Ukrainian).
- Yevropeiskiy zizd monarkhiv 1429 roku v Lutsku: kriz pryzmu stolit, 2025. Volynska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Oleny Pchilky, n.d.c. [Official Facebook page]. [online] Available at: [Accessed 16 may 2025]. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro avtorske pravo i sumizhni prava № 3792-XII. [Law of Ukraine on Copyright and Intangible Cultural Heritage No. 3792-XII] 1993. Verkhovna Rada of Ukraine. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/go/3792-12#Text>> [Date of application June 12, 2025]. (in Ukrainian).
- Zernii Yu. 2008. Vzaiemozviazok istorychnoi pamiaty ta natsionalnoi identychnosti. [The relationship between historical memory and national identity]. *Political Management*, 5. pp. 104-115. [online] Available at <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zernii_vzaiemozviazok.pdf> [Accessed June 16, 2025]. (in Ukrainian).
- Informatsiino-komunikatsiina diialnist naukovykh bibliotek v umovakh rozvytku suspilstva znan, 2017 [Information and communication activities of scientific libraries in the context of the development of a knowledge society]. Monograph. / V. O. Masylenko et al. Kyiv, 410 p. (in Ukrainian).
- Istorychna Volyn [Historical Volyn]. [online] Available<<https://www.istvolyn.info/>>[Date of access 12 May 2025]
- Kalendar znamennykh i pamiatnykh dat Volyni na 2025 rik, 2024. [Calendar of significant and memorable dates of Volyn] / editors: E. I. Kovalchuk, N. D. Khomyak. Lutsk: Teren. 172 p. (in Ukrainian).
- KraieZnavtsi, n.d. Kalendar znamennykh i pamiatnykh dat Volyni [Calendar of significant and memorable dates of Volyn]. [online] Available at: [Accessed 16 may 2025]. (in Ukrainian).
- Litvitska, L. 2021. Yak na Volyni vidznachaiut 150-richchia Lesi Ukrainky [How Lesia Ukrainka's 150th anniversary is celebrated in Volyn. [online] Available at <<https://suspilne.media/lutsk/97970-ak-na-volyni-vidznacat-150-ricca-lesi-ukrainki/>>[Accessed May 12, 2025]. (in Ukrainian).
- Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Biblioteky – osередky kultury, osvity, nauky: shliakh dozhynoiu u 75 rokiv, 2015 [Past and Present of Volyn and Polissya. Libraries – Centers of Culture, Education, and Science: A 75-Year Journey]. *Materials of the LIV Volyn. Scientific Historical and Regional Conference, dedicated to the 75th anniversary of the Volyn. State Regional University of Sciences named after Olena Pchilka*, 54. Lutsk, 2015. 180 p. (in Ukrainian).
- Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Rozvytok biblioteknoi spravy v krai, 2005 [Past and Present of Volyn and Polissya. Development of Library Science in the Region]. *Materials of the 16th Volyn. Scientific Historical and Regional Conference, dedicated to the 65th anniversary of the Volyn. State Regional University of Sciences named after Olena Pchilka*. Lutsk, 134 p. (in Ukrainian).
- Rivnenska oblasna universalna naukova biblioteka, b.d.a. Tsyfrova pamiat Rivnoho: stvorennia onlain-platfomy «Rivne ta rivniany u fotohrafiiakh» [Rivne Regional Universal Scientific Library, n.d.a. Digital memory of Rivne: creation of an online

- platform "Rivne and Rivne residents in photographs"]. [online] Available <<https://libr.rv.ua/articles/114#gsc.tab=0>> [Accessed May 16, 2025]. (in Ukrainian).
- Rivnenska oblasna universalna naukova biblioteka. b.d.b. Ofitsiina storinka [Official website]. [online] Available at: <<https://collections.lib.rv.ua/>> [Accessed May 16, 2025]. (in Ukrainian).
- Khomiak, N. D. 2025. Elektronni kraieznavchi resursy Volynskoi OUNB imeni Oleny Pchilky: novi mozhlyvosti dlia bibliotechno-informatsiinoi diialnosti [Electronic local history resources of the Volyn Olena Pchilka Regional State Library: new opportunities for library and information activities. Libraries in the context of national revival and consolidation of statehood]: *Materials of the scientific-practical conference, dedicated to the 85th anniversary of the foundation of the Olena Pchilka Regional State Library*. pp. 253-261. (in Ukrainian).
- Tsyfrovyi format publikatsii oblasnoi molodizhnoi hazety. 2017 [Digital format of publications of the regional youth newspaper]. [online] Available: <https://drive.google.com/drive/folders/1z1hB3cuRWglP-j2S12ZIH7pBbrwnxIjk?usp=drive_link> [Accessed 12 May 2025]. (in Ukrainian).
- Дата першого надходження статті: 12.02.2026 р.
- Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026 р.
- Дата публікації: 29.04.2026 р.

O. Bundak

INFORMATION POTENTIAL OF THE LOCAL HISTORY DEPARTMENT OF THE VOLYN REGIONAL UNIVERSAL SCIENTIFIC LIBRARY NAMED AFTER OLENA PCHILKA IN THE CONTEXT OF SHAPING NATIONAL IDENTITY AND HISTORICAL MEMORY

The article presents a comprehensive analysis of the informational potential of the Local History Department of the Volyn Regional Universal Scientific Library named after Olena Pchilka as a regional centre for preserving, systematising and promoting the documentary heritage of Volyn in the context of shaping historical memory and national identity. The study argues that the library functions not only as a repository of documents but also as a socio-cultural institution that ensures the transmission of historical experience, intergenerational continuity of knowledge and the consolidation of the local community around a shared cultural narrative.

The structure and content of the department's collections are examined, including scholarly, reference, small-circulation and local publications, materials of local institutions and personal collections of prominent regional figures. These documents are defined as key carriers of regional memory since they record local events often absent from national historiography. Particular attention is paid to both traditional catalogues and the electronic "Local History" catalogue, which provide effective information retrieval and integrate regional resources into the modern information environment.

The informational and communication capabilities of the library's website, electronic databases, digital collections and virtual exhibitions are characterised as important tools for expanding access to historical sources. Cooperation with scholars and local history organisations through conferences, exhibitions and bibliographic publications is highlighted as a mechanism for strengthening collective memory and preserving cultural heritage.

It is concluded that the department plays a significant role in safeguarding Volyn's historical and cultural heritage and in shaping public historical consciousness.

Keywords: *local history studies, library, historical memory, documentary heritage, national identity, information resources, electronic catalogue, digitisation, bibliography, Volyn, regional culture.*